List 2. Tečaj LI.

NOVICE
gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 13. januvarija 1893.

Politiški oddelek.

Deželna avtonomija.

I.

Mi smo že nekolikokrat v našem listu izrekli svoje mnenje o deželni avtonomiji. Zagovarjati smo morali je celo proti prvemu slovenskemu dnevniku. Sedaj bi o tej stvari zopet ne pisali, da je ni „Südsteierische Post“ v svoji 97. številki lanskega leta sprožila in izrekla, da je strah, ki ga imamo pred deželno avtonomijo neutemeljen. Južnoštajerski list potem modruje, da bi bilo za Slovence le koristno, ko bi prišli v kako deželno skupino, v kateri bi imeli večino. Mi se v tem popolnoma vjemamo z gospodom piscem dotičnega članka. Le želeli bi bili, da bi bil nam celo stvar bolj pojasnil, kako si on predstavlja to deželno skupino, in svoje mnenje podprl tudi s statističnimi podatki. Tako vprašanje se ne sme tako površno razpravljati.

Da bi bili vsi Slovenci zjedinjeni v jedno skupino dežel, bi se morala zjediniti najmanj Štajerska, Koroška, Kranjska in vsa Primorska. Ali morda imajo večino v teh deželah Slovani. V Celovcu izhajajoči „Mir“ je to jedenkrat zatrjeval in svojo trditev tudi podpiral z nekimi številkami. Od kod je dotične številke vzel, ne vemo, najbrž iz kakega starega zemljepisa. Da se pa s sedanjimi faktičnimi razmerami ne vjemajo, je pa dovolj jasno iz tega, da se toliko ločijo od izida poslednjega ljudskega štetvilja. Po tem ljudskem štetvilji je pa v omenjenih deželah 1,459.228 Nemcev in Italijanov in le 1,319.189 Slovanov, prvih je torej za celih 140 tisoč več. Mi ne bodemo trdili, da niso marsikje kacega Slovenca za Nemca ali Italijana vpisali, ali tolika pa razlika ne more biti.

Pri tem je pa treba pomisliti, da imajo v teh deželah Nemci in Italijani večino kapitala v rokah in ta je jako odločilen pri raznih volitvah. Tudi imamo sedaj zastopstvo interesov in pri volitvah ne odločuje število prebivalstva, temveč pride v poštev tudi, koliko kdo davka plačuje. Ker so tovarne, rudniki in večje trgovine v nemških ali pa italijanskih rokah, je tedaj naravno, da bi Nemci in Italijani v večini okrajev imeli prevago. Posebno je pa treba pomisliti, da je vse veleposestvo na Kranjskem, Koroškem in Štajerskem v nemških rokah. Veleposestniki pa sedaj volijo veliko število poslancev v postavodajne zastope. Te pravice si veleposestniki ne bodo dali kar tako izviti iz rok. Če se bodo sedanje dežele združevale in se bode torej preosnova Avstrije vršila nekako na zgodovinski podlagi, se tudi tedaj ne bodo mogle vzeti grajščakom sedanje predpravice, ker imajo tudi nekako zgodovinsko podlago. Posebno če bi se hkratu z izvajanjem češkega državnega prava taka preosnova vršila, bi mi veleposestvu ne mogli odvzeti predpravic, ker bi češki velikaši že zaradi tastnih interesov predpravice veleposestnikov branili. Tako najivni ne smemo biti, da bi se nadejali, da se bodo nam Slovencem na ljubo dale razmere pri nas ugodneje vravnati.

Pozabiti pa tudi ne smemo, da je italijanska in nemška kultura večja od naše. Večja kultura pa tudi močno vpliva na politiko. Narodi, ki so kulturno že napredovali in imajo tudi vse pogoje za daljši napredek, večkrat celo druge politično podjarmijo, ako so tudi številno morda nekoliko slabejši.

Na to se pa ne smemo zanašati, da bi v vseh rečeh Italijani in Nemci ne bili jedini proti nam. Radi bi mi vedeli, v kolikih slučajih se je že primerilo, da bi Italijani podpirali Slovane proti Nemcem, ali pa Nemci proti Italijanom. Nič boljše ne bode potem, če se osnuje taka skupina, o kakeršnej smo gori govorili. Sporazumljenja mej Nemci in Italijani bi tudi v bodoče nobena stvar ne motila; ker smo mej nje zaklinjeni mi Slovani, tako se nemški in italijanski interesi nikjer ne zadevajo drugi v druge. Nemci ne bodo skušali Italijanov ponemčevati, Italijani pa Nemcev ne raznarodovati. Oboji bodo delovali le proti nam. Če kdaj pride do tega, da si Nemci in Italijani vkupé zadenejo, tedaj bodo pač mislit

na Slovence prepozno, ker bodemo skoro popolnoma potujčeni.

Glasilo koroških Slovencev je lani se sklicevalo na to, da bodo nas podpirali nemški konservativci. To ni popolnoma prazno. Dosedaj so bili nemški konservativci še nam precej zvesti zavezniki. Semtrtja se je pa vendar opazovalo, da vsi nemški konservativci tudi niso tako naklonjeni nam. Najbolje pohvaliti moramo v tem oziru Tirolce. Da Štajerski nemški konservativci niso tako zanesljivi, ve pač tudi „Südsteierische Post.“ Prigodilo se je nekajkrat, da so pustili Slovence na cedilu. Znano je tudi, da so bili Slovenci in nemški konservativci dogovorili, da bodo v skupini kmetskih občin volili jedenkrat nemškega konservativca, drugikrat pa Slovenca v deželni odbor. Slovenski poslanci so ostali mož beseda in dali vsi svoje glasove nemškemu konservativcu. Pri novih deželnozborskih volitvah se je položaj v toliko premenil, da so sami nemški konservativci dobili večino v tej skupini. Posledica temu je bila, da so nemški konservativni poslanci iznašli, da sedaj dotični dogovor več ne velja, ker se je položaj premenil. Z drugimi besedami bi se to reklo, da so štajerski nemški konservativci pripravljeni podpirati Slovence, ako jih potrebujejo, drugače pa ne. Pri vsej toliko proslavljanej pravičnosti nemških konservativcev je vendar prišlo, da tretjina štajerskega prebivalstva nima svojega zastopnika v deželnem odboru. Da bi bilo pravično, da bi blizu polmilijona štajerskih Slovencev izmej šestih deželnih odbornikov vsaj jednega imeli, mislimo, da ne bode nikdo oporekal. In štajerski konservativci bi bili lahko Slovencem do tega pripomogli, da jim niso bile lastne strankarske koristi in predpravice nemškega prebivalstva več kakor stroga pravičnost, ravno tako kakor liberalcem. To je faktum, na katerega Slovenci nikdar ne smemo pozabiti, kadar premišljujemo o tem, kako naj vredimo bodočo politiko.

Po preosnovi avstrijske države na podlagi združenja dežel v večje skupine bi se utegnilo tudi pripetiti, da bi kmalu konservativci nas več ne potrebovali, in potem bi nas utegnili pustiti na cedilu, kakor so že v gori omenjenem slučaji. Glavna stvar nemških konservativcev je okrajšanje šolske dolžnosti in pa verska šola. Prvo bi nemški konservativci dosegli po taki preosnovi najbrž tudi brez nas. Na Kranjskem in Primorskem je tako že šestletna šolska dolžnost in zaradi jednakejše vredbe bi se najbrž vvela tudi na Štajerskem in Koroškem. Pa tudi kar se tiče verskega značaja šole, bi liberalci znabiti bili pripravljeni kaj dovoliti konservativcem, da bi se le ž njimi zavezali proti nam. Pozabiti ne smemo, da je mej štajerskimi nemškimi liberalci in nacijonalci in pa dunajskimi liberalci nekaj razlike. Poslednji se trdo drže nekaterih liberalnih načel, štajerski so pa v prvi vrsti le nasprotniki Slovencev, v druzih ozirih se pa da pogajati ž njimi. Glasovali so tako za omejenje ženitev nemaničev, kar je odločno proti načelom druzih liberalcev. Tako bi tudi zatajili novodobno šolo, če jim konservativci obljubijo podporo proti Slovencem. In v tem slučaji bi nastopila za našo narodnost resna nevarnost.

Iz povedanega naj pa nikdo ne sklepa, da smo mi proti sodelovanju z nemškimi konservativci v parlamentarnih zastopih. Ž njimi že sodelujemo trideset let in smo marsikak boj že izbojevali. Samo to smo hoteli reči, da jim v vsem slepo ne zaupajmo. Ravnati se je pa nam tudi po pregovoru, da je srajca nam bližje, kakor suknja. Nemški konservativci so v vse drugačnem položaji, kakor mi. Boja za obstanek narodnosti ne poznajo in torej prav ne morejo razumeti naših teženj. Poleg tega pa nanje pritiska tudi nemško javno mnenje, nemški volilci. Pomisliti je treba, da ima tudi nemško prebivalstvo dobiček od predpravic nemštva. Nemški sinovi ložje dobivajo službe in tudi še marsikaka druga drobtina odpade Nemcem. Tega tudi nemški konservativci popolnoma ne prezirajo, ker so tudi sinovi nemškega naroda. Dokler smo mi Slovenci jim potrebni zavezniki, se to tako očitno ne kaže, kakor se utegne še kedaj. Previdnost je pa lepa in koristna lastnost, posebno v političnih bojih. In čim važnejše je vprašanje, tem previdnejše je nam biti, da ne zagazimo v kake velike težave in nevarnosti, iz katerih bi ne bilo izhoda.

Politični pregled.

Državni zbor bode najbrž razpuščen, ako se ne posreči grofu Taaffeju skrpati kake nove večine. Te dni so bili na Dunaji načelniki deželnih vlad in ministerski predsednik se je že posvetoval ž njimi o morebitnih novih volitvah in jim dajal instrukcije. Slovenci se sedaj novih volitev nikakor ne moremo posebno veseliti, ker nismo jedini. Kdo ve, če bi zaradi domačega razkola Nemci ne pridobili kacega mandata. Spominjamo se le predobro žalostnega izida državnozborskih volitev 1874. leta, ko je tudi v obeh slovenskih taborih veljala le srčnost, odrivala se pa modrost. Dosti boljših vspehov tudi sedaj nimamo pričakovati.

Modrost velja. — Sobotni „Slovenec“ polemizujoč s „Slovenskim Narodom“ hoče čitatelje prepričati, da je v boji prva srčnost. Mi ne bodemo preiskovali, kje so se Slovenčevi gospodje učili strategike. Toliko pa vendar moramo opomniti, da v sedanjem veku tudi na bojiščih že davno ni srčnost prva, temveč modrost. Vojskovodja mora najprej poklicati svojo modrost za svet. Še le, ko je modrost govorila, potem pride srčnost na vrsto. Zaradi tega pa navadno zapoveduje vojski kak star general, o katerega hrabrosti že ni več dosti pričakovati; pač pa od njegove modrosti. Še bolj pa ta velja o političnih bojih, kjer se bijejo boji z uma svitlim mečem. Politik, ki vsake stvari poprej vsestranski ne prevdari in večkrat poleg modrosti ne popraša še zmernosti, bode javaljne dosti opravil. Srčnost je lepa čednost, ali voditi jo mora povsod modrost, toraj modrost velja!

Nova večina. — Ta teden vrše se pogajanja ob osnovi nove večine. Najprej je bil grof Taaffe povabil zastopnike zjedinjene levice, potem pa načelnike poljskega in konservativnega kluba. Na to pa zopet levičarje, da jim je razložil, kaj da žele konservativci in Poljaki. Osnovi večine se pa baje stavijo precejšnje težave. Levičarji bi radi pri tem si zagotovili predpravice nemštva, čemur se pa odločno ustavljajo konservativci in Poljaki. Levičarji bi najrajši videli, da bi se Hohenwartov klub v novo večino ne vzprejel, ali Poljaki v tem slučaju nečejo sodelovati z levičarji. Pogajanja bodo gotovo še

precej časa trajala, najbrž ne bodo še končana do 17. t. m., ko se zopet snide državni zbor.

Mladočehi sedaj po svojih listih in na shodih propovedujejo, da tako dolgo ne morejo češki zastopniki podpirati kakega utrjenja razmer v Avstriji, da se izvede češko državno pravo. Jeden čeških zastopnikov se je že izrazil, da bi Mladočehi bili pripravljeni glasovati celo proti imenovanju novega ministra za Češko, ko bi vedeli, da s tem kaj ponagajajo grofu Taaffeju. S tako politiko Mladočehi pač ne bodo dosegli nobenih vspehov.

Poljedelsko ministerstvo je izdalo dve jako važni predlogi. Načrt zakona o kmetijskih zadrugah in pa o dohodninskih posestvih. Sedaj ima le še posebna komisija iz zastopnikov raznih ministerstev ti predlogi pregledati. Ker sta obe predlogi velike važnosti, bodemo še obširneje govorili o nju, ko bodeta znani v podrobnosti. Kakor se kaže, poljedelski minister resno hoče pomoči kmetijskemu stanu.

Ogersko. — V državnem zboru vrši se sedaj budgetna debata. Pri točki: „Najvišji dvor“ so se od več strani slišale zahteve, da naj se osnuje samostojni ogerski dvor. Ministerski predsednik je odgovarjal, da bode v tem oziru storil kolikor bode mogel. Mnogi govorniki so tudi napadali avstrijsko vlado in parlament. Wekerle je moral toraj zagovarjati avstrijsko državno polovico, da se strogo drži nagodbe iz 1867. leta. Ko je knez Schwarzenberg v avstrijskem parlamentu nekaj spregovoril o ogerskih razmerah, kak krik je bil po liberalnih glasilih, da se s tem spravlja dualizem v nevarnost, ko pa Ogri zabavljajo proti Avstriji v parlamentu, je pa vse dobro. Noben židovski list za to nima grajalne besede. Seveda Madjari so dobri prijatelji naših Nemcev, zato se pa jim mora že malo skozi prste gledati. — Vlada misli še huje začeti preganjati Slovake in Rumune, kakor je nedavno dal razumeti ministerski predsednik v zbornici poslancev.

Vatikan. — Dne 16. t. m. bode konzistorij, v katerem bode papež imenoval 14 novih kardinalov, tako, da bode zanaprej 35 italijanskih kardinalov in 30 drugih. V političnem pogledu vzbuja največje zanimanje imenovanje Galimbertija, nuncija na Dunaji.

Vatikan in Francija. — Papež je francoskega poslanika Lefebvre de Behain-a, katerega je v avdijenci vsprejel, zagotovil, da še zmirom goji neizpremenjene simpatije do Francije. Papež je prepričanja, da je republika edina mogoča vladna oblika v Franciji. Pripomnil mu je tudi, da vsakemu Francozu, katerega vsprejme v avdijenci, svetuje naj se oklene republike. V vsem bil je Lev XIII jako ljubeznjiv napram poslaniku.

Nemčija. — Na dnevnem redu je še vedno nova vojaška predloga. Vsi časniki in politiki se bavijo ž njo. Največ sitnostij dela seveda Bismarck, ki se tako odločno protivi tej novosti. — V Saarbrückenu traja že nad teden dnij štrajk ondotnih delavcev v premogovih jamah. Ker se štrajk še vedno širi, dela vladi veliko preglavico, kako bi red vzdržala.

Francija. — Panamska afera še vedno vznemirja duhove. Zadnje dni zaprli so nekega Blondina in bivšega ministra Baihaut-a. — Ministerstvo Loubet je dalo ostavko. Predsednik Carnot naročil je Ribotu, da sestavi novo ministerstvo. — Žida Rothschild in Hirsch sta v namen, da se osnuje nova panamska družba, obljubila dati vsak po 25 milijonov frankov. Ker je ta svota premajhna in bi se vlada težko pregovorila, da bi podjetje podpirala, ni misliti na zopetno osnovo družbe. Sicer se pa splošno govori, da panamske ožine ni lahko prekopati tudi že zaradi tega ne, ker se podjetju upirajo lastniki amerikanskih železnic, ki bi vsled prekopa panamske ožine zgubile na veljavi.

Rusija. — Car je z ozirom na lakoto, ki zopet razsaja v nekaterih pokrajinah, zapovedal, da je pričeti takoj z zgradbo raznih cest in železnic, da se da tako stradajočim ljudem zaslužka.

Rumunija. — Rumunski prestolonaslednik obhaja te dni v Sigmaringen-u svojo poroko s princezinjo Marijo Edinburško.

Anglija. — O irski homeruli posvetuje se zdaj ministerski svet. Gladstone je vse potrebno ukrenil, da posvetovanja ostanejo, kolikor mogoče tajna — Zadnji čas jeli so nekateri zahtevati posebno homerulo za London. Pričel bode izhajati tednik, ki bo to zahtevo zagovarjal. — Irska homerula predloži se zbornici dne 6. februvarija. Pri tej priliki se bode pokazalo, če ima Gladstone zar:s kaj vpliva. Če dobi za homerulo potrebno večino, potem mu je ministerski stol zagotovljen še nadalje. Če pade pa homerula, palo bode najbrže tudi ministerstvo.

Obrtnija.

Prah in delavec.

Znano je vsakemu človeku, da je prah škodljiv. Ko pride v naša pljuča, vpliva tam nanje vsled svoje kemijske sestavine ali pa tudi vsled svoje vnanje oblike. Uže leta 1703 je dokazoval Ramazzini, da dobi človek gotove bolezni, ker sope vase škodljivi prah; posebno pa to velja o delavcih, ki so prisiljeni več ur na dan prebiti in delati v dotičnem, z nevarnim prahom napolnenim zrakom. Moderna štatistika je povsem potrdila nazore Ramazzinijeve; njene številke neovrgljivo in ob jednem strahovito dokazujejo, kako prah vsako leto položi cele legije delavcev na posteljo in jih spravlja v zgodnji grob.

Nekatere obrti so take, da morajo delavci dobiti vase velikanske množine prahu Samo jeden zgled bode nas o tem poučil. V neki tovarni za surik (Minium) je bilo toliko prahu, da so konečno bili prisiljeni zgraditi posebne prašne stanice (Staubkammern), v katere se je lovil prah. In glej! Ko so koncem leta snažili in čistili one stanice, ležalo je v njih 17.500 kilogramov prahu! Ko bi ne bili naredili stanic, bi bil ta nevarni prah večinoma zašel v pljuča delavcev.

Znanstvena preiskovanja prahu so posebno v novejšem času prišla do zanimivih posledic. Poprej so preiskovali navadno le njegove kemijske lastnosti, a sedaj so razni učenjaki obrnili svojo pozornost tudi na vnanjo podobo in strukturo prašnih drobcev. Na poziv centralnega obrtnega nadzornika doktorja Migerke so pregledali prahove raznih delavnic, med njimi pa še posebno lesni prah, ki nastaja v delavnici lesne industrije.

Do tega preiskovanja je bilo občno mnenje, da je lesni prah najmanj škodljiv med vsemi drugimi prahovi. A kako smo se varali! Lesni prah je isto tako zavraten sovražnik našega zdravja, kakor mnogoštevilni drugi razvpiti prahovi; on se namreč tako zarine in prime v naših pljučih, da ga s kašljem le težko moremo spraviti iz njih. Posledica temu obtičanju v pljučih pa so katari in konečno — jetika!

Lesni prah je svetlo rumen, lahek in jednako barvan v vseh svojih delcih. Pod mikroskopom zapazimo lesne

tkanine z raztrganimi, ostrimi in špičastimi robovi, ostavke cevij in raznih lesnic stanic — vse razdrobljeno, zlomljeno, razčesano in špičasto. Ta lahek prah se dvigne v zrak in pride v delavčeva pljuča, kjer se kakor morski maček zapiči in zadere v sluznjico, kjer trdovratno obtiči. Ker je jako fin in tenek, zajde v najskrajneje ceví in stanice naših pljuč. Poprej so mislili, da je lesni prah zaradi tega škodljiv, ker mu je primešan tudi plovčev prah (Bimstein). Novejši raziskovalci pa niso nikjer našli v lesnem prahu plovčevih drobov; tedaj je lesni prah sam na sebi škodljiv in nevaren.

V ilustracijo navedene trditve sledé tu nekateri statistični podatki: Hrt dokaže, da je bilo od 100 obolelih mizarjev 14·6 bolnih na jetiki, 10·1 na kroničnem kataru, 3·9 na pljučnem emfizemu, 6·0 na pnevnomiji, tedaj vsega skupaj 24·6 bolnih na pljučih. Majer poroča, da je bilo od 100 umrlih mizarjev 44 jetičnih! Izvestje dunajske okrajne bolniške blagajnice iz leta 1890 konštatira, da je bilo izmed 100 obolelih mizarjev 25 bolnih na pljučih. Poročilo mizarske bolniške blagajnice na Dunaji iz leta 1891 pa priča, da je v tem letu 74 $^1/_2$% umrlih mizarjev zgubilo življenje vsled jetike.

Celo pri takih ljudeh, ki se ne pečajo vedno z lesnimi izdelki, temveč le tam pa tam kakor diletantje obdelujejo les (n. pr. z listnimi žagicami) se kažejo slabi nasledki lesnega prahu in štatistika poroča, da je med njimi neprimerno veliko število na pljučih obolelih.

Lesni prah je toraj vsekako nevaren gost naših delavnic. A ker je tako lahek in gibčen, ga je tudi lahko odstraniti. Priprosta cev, ki stoji v zvezi s požiralnikom (Exhaustor) zadošča, da odvaža ves škodljivi prah in varuje delavca pred vsako škodo. Velika podjetja so povsodi že preskrbljena s takimi pripravami; brez dvoma bi se tudi v manjših delavnicah dalo v tem oziru marsikaj doseči in s tem zboljšati zdravje delavca, ž njim pa povečati zmožnost in vrednost njegovo.

Obrtnijske raznoterosti.

Električni obrt na Nemškem. Kako zelo se je na Nemškem razvila električna industrija, kažejo naslednji podatki: Vsako leto zgradijo kacih 3500 dinamitno-električnih mašin, ki so vredne $6^1/_2$ milijona mark. Akumulatorjev narede za $4^1/_2$ milijona mark. Ločnih svetilnic napravijo povprečno 17000 komadov, v vrednosti blizu 2 milijona mark. Žarnih se izdela 2 milijona in vredne so $2^1/_2$ milijona mark. Vseh delavcev v električnih zavodih je nad 15000.

Nove žabice (taške). Na Angleškem izdelujejo v novejšem času taške, ki so za razne slučaje prav pripravne. Namesto polukrožnega trdnega locnja imajo nove žabice verižico s podolgovatimi členi. Ta verižica se potegne skozi žabico, kjer jo prime ključavnica tako, kakor prime locenj pri starih taškah. Nove žabice so povsodi tam priporočila vredne, kjer je treba vklepati objekte z raznimi premeri.

Poraba kisika. Kisikova poraba se širi od dne do dne; posebno v glažutah delajo veliko z njegovo pomočjo. V razbeljeno stekleno maso napeljejo tok čistega kisika, ki hitro uniči vse zgorljive sestavine v masi, osobito pa njeno zeleno barva. Na 100 kilogramov stekla se porabi 600 litrov kisika.

Kuhinjske posode iz aluminija. Aluminij se nekoliko raztopi, ako pride v dotiko z raznimi tekočinami in zato ga smatrajo nekateri škodljivega in nerabnega za kuhinjsko posodo. Res se n. pr. konjak in sorodne pijače nekoliko spremené v posodah iz aluminija, a v obče se sme trditi, da je vplív aluminija na raznovrstna živila tako malenkosten, da se sme v občo porabo priporočati. Tudi so našli, da je posoda tem manj podvržena raztopljenju, čim dalj časa je v rabi. Zato so pomisleki proti vpeljavi kuhinjskih posod iz aluminija vsekako pretirani in ni dvoma, da bodo ljudje vedno bolj segali po njih

Kmetijstvo.

Kmetijski poduk v Avstriji.

(Konec.)

Do 1868. l. so se počasi množile kmetijske in gozdarske strokovne šole. Tega leta je bilo v tostranski državni polovici 35 strokovnih šol za kmetijstvo in gozdarstvo, mej njimi višja gozdarska šola v Marienbrunu, sedem srednjih kmetijskih, oziroma gozdarskih šol, druge so pa bile nižje kmetijske šole, v katere je hodilo 1029 učencev.

Ko se je omenjenega leta bilo obnovilo poljedelsko ministerstvo, je za kmetijski pouk nastopila boljša doba. Snovale so se šole za posebne stroke kmetijstva, gospodarske in mlekarske šole. Nastavljati so se jeli popotni kmetijski učitelji. Po učiteljiščih se je jelo kmetijstvo obračati v večjo pozornost in pri ljudskih šolah so se jeli snovati šolski vrti, katerih je 1888. leta že bilo 9069.

Leta 1889. je v Avstriji bilo že sto kmetijskih in gozdarskih učilnic in 18 stalnih tečajev za živinozdravstvo in podkovstvo. Mej temi šolami je bila višja kmetijska šola na Dunaji, potem pa 16 srednjih šol, 28 nižjih kmetijskih šol, 25 zimskih šol, 30 šol za posamične kmetijske stroke. V vse te šole je hodilo 2864 učencev, ki so imeli 799 ustanov v skupnem znesku za 94385 gld. Od teh šol jih vzdržuje 6 država, 30 dežele, 3 občine in 60 pa društva in zasebniki.

Srednjih šol je 6 na Češkem, 3 na Moravskem, 2 na Dolenjem Avstrijskem, 3 v Galiciji, 1 v Šleziji in 1 v Bukovini.

Po učnem jeziku je 43 kmetijskih šol nemških, 35 čeških, 13 poljskih, 1 hrvatska, 1 slovenska in 1 laška, 6 pa dvojezičnih, mej katerimi je jedna nemško-slovenska.

Na višji kmetijski šoli je učilo 1889. leta 16 profesorjev in 27 docentov in učiteljev, na srednjih šolah je učilo 162 učiteljev.

Do 1889. leta se je za ustanovo in vzdrževanje kmetijskih šol potrosilo 13,485.845 gld., od te vsote pride 2,243.681 gld. za veliko kmetijsko šolo na Dunaji. Leta 1889. je država izdala za vzdržavanje kmetijskih šol 154.500 gld., dežele 413.289 gld. in zasebniki 51.928 gld. Poleg tega je prišlo na to leto še 60.900 gld. osnovalnih stroškov.

Za plače učiteljev na srednjih šolah se je porabilo to leto 219.000, za plače učiteljev na nižjih kmetijskih in strokovnih šolah pa 259.000 gld.

Za kmetijski poduk se mnogo stori s posebnimi tečaji za posamične kmetijske stroke po kmetijskih šolah. Taki tečaji trajajo po nekaj tednov in jih obiskujejo že odrasli ljudje, največ učitelji. Leta 1889. je bilo 162 tacih tečajev, katerih se je udeležilo 10.000 oseb.

Kmetijski popotni učitelji so se vpeljali pred kakimi petindvajsetimi leti sprva le pet. 1889. leta je bilo že 18 stalnih tacih učiteljev, poleg tega je pa še 161 druzih strokovnjakov imelo taka predavanja o raznih strokah kmetijstva. Vseh tacih predavanj je bilo to leto 2789.

Kmetijski pouk je bil poleg tega na moških učiteljiščih, sadjarstvo in zelenjadarstvo se je pa učilo tudi na treh ženskih učiteljiščih, namreč v Pragi, Levovu in Krakovu.

Omeniti še moramo, da se vzlic temu, da je na Dunaji velika kmetijska šola s tremi oddelki, za poljedelstvo, gozdarstvo in kulturno inženirstvo, na tehničnih šolah uči kmetijstvo.

Leta 1890. so politehniki na Dunaji predavali kmetijstvo trije profesorji in učitelji, v Pragi na nemški politehniki 1, na češki pa 3, v Brnu pa dva. V Levovu se je predavala kmetijska kemija.

Na vseučilišči v Krakovem se je pa osnoval zadnja leta poseben kmetijski oddelek, kakeršni oddelki so na nekaterih vseučiliščih v Nemčiji. Slušatelji tega oddelka lahko napravijo potem doktorstvo modroslovja, ker posebnih diplomov za kmetijstvo vseučilišče še ne deli. Ko bi kdo priporočal, da se vpelje doktorstvo kmetijstva, bi se sedaj morda nekateri pri nas v Avstriji zmrdovali, ko še o doktorstvu tehničnih znanostij nečejo dosti slišati. V prihodnjem stoletji bode morda v tem oziru že tudi drugače, vsaj sosedna Rusija že sedaj ima doktorje kmetijstva in tehničnih znanostij, ne da bi zaradi tega bil doktorski naslov zgubil kaj od svoje vzvišenosti.

Potem je pa v Avstriji še več kmetijskih poskuševališč, katera mnogo store za povzdigo kmetijstva. Kakor vidno, se je za kmetijski pouk že precej storilo v naši državi, ali z žalostjo moramo konštatirati, da tudi v tem oziru se v prvi vrsti gleda le na Nemce. Posebno državni zavodi so največ nemški, da si je v naši državni polovici kmetijsko prebivalstvo v veliki večini slovansko.

Kmetijske raznoterosti.

Tuberkuloza pri kokoših. Preiskave so pokazale, da je tuberkuloza (jetika) tudi perutnini lastna bolezen. Ta tuberkuloza se pa vendar toliko loči od druge tuberkuloze, da se ne da prenesti na sesalce. Nasprotno se pa s sesalcev tuberkuloza ne da prenesti na perutnino.

Gnojenje s plinovo vodo se je dobro obneslo na raznih večjih posestvih. Posebno spomladi je dobro gnojiti s tako vodo. Ta voda pa ne more popolnoma nadomestiti druzega gnojenja, ker ima le dušec v sebi.

Razpoke od mraza. Znano je, da razna sadna in gozdna drevesa razpokajo po zimi od mraza Take razpoke se pozneje navadno zarasto ali večkrat začno trohneti. Da od mraza razpokano drevo ne začne trohneti, razpoke zamaži z drevesnim voskom, ali pa z mešanico od ilovice, pepela, kravjeka in peska. Da mraz drevesom preveč ne škoduje, je dobro, če se po možnosti z odvajanjem vode posuše tla, kjer stoje drevesa, in pognoje z apnom, sipino ali pepelom Če se pa drevesom gnoji z živaljskim gnojem, potem pa posebno zelo pokajo od mraza. Dobro je pa, če jeseni namažeš drevesa z mešanico od apna, ilovice in živalskega gnoja.

Dober gnoj za vinograde dobiš, ako vršičke smrekovih vej lepo razsečeš in pomešaš s slamo in s tem živini nastiljaš. Tak gnoj iz smrekovih igel jako ugaja vinski trti.

Poučni in zabavni del.

Proroške sanje.

(Božična povest, ruski spisal P. N. Polevoj.)

... Bilo je davno. Več stoletij pred tem, ko so varješki vitezi stopili s trdo nogo na naša obrežja in naredili mir in red mej vedno se prepirajočimi slovanskimi rodovi. Bilo je davno poprej, ko so bratje Kij, Sček in Horiv osnovali bogati Kijev nad širokim Dnjeprom. Bilo je to tako davno, da noben letopis iz tega časa nam ni ohranil niti ustnih pripovedb, niti živih podob, niti imen, ki bi mogla predstaviti nam žive podobe, temveč jedina lahka pesem je čez temo stoletij, čez desetine rodov prinesla oddaljene odmeve davno pozabljene preteklosti.

I.

Vroče letno solnce se je približalo zapadu, da se skrije za pridnjeprovske hribe pokrite s stoletnimi gozdi. Zapad se je žarel, tenki svetli oblaki, razmetani po nebu so se kar tajali v neobsežnem veličastvu, polnem gorkote in svetlobe. Rudeči sij je obseval pridnjeprovsko stepo vso razbeljeno od poldanskega solnca, na kateri so se videli le počrneli ostanki bodoče opave in pa bori ostanki lepih in sočnih trav, ki so pokrivale stepo pomladi. Razbeljena stepa molče in hrepeneče čaka večernega hlada, kakor zaželenega počitka po mučnem vročem dnevu.

In tu se iz daljave izza bližnjega obronka zaslišijo nejasni glasovi, ki so motili veličastni mir v stepi ... Sliši se drobno topotanje konj, rezgetanje, kričanje, trombe zvok menjajoč se z bobnanjem in pa glasna pesem, ki se hitro in daleč razširja po svobodnem prostoru stepe. V daljavi se vzdigujejo oblaki prahu in skoz nje se vidijo konji in ljudje in na solnci se blišče njih medne čelade in oklepi, njih težki meči in kopja. Daleč se je po stepi raztegnila vojska na konjih in za njo se je vlekla dolga vrsta voz naloženih z bogatim raznovrstnim plenom, potem čede naglih stepnih konj, volov in ovac, razgetajočih, mukajočih in beketajočih, katere so gonili zganjači. Pri sedlih so skoro vsi jezdeci imeli privezane krvave glave sovražnikov. Mnogim je pa zadi bilo privezano drago breme — prekrasna deklica Poljanka ... In najnaprej je jezdil slavni in hrabri slovanski knez Rosolan in zamišljen je na sedlu pred seboj skrbno

držal še jedno pridobitev krvave zmage . . . Kneževski pevci slavili so zmago kneza in njegove vojske v svojih pesnih, včasih je pa petje pretrgalo bobnanje in trobljenje.

„Groznemu, mogočnemu Rosolanu slava?“ tako pojo kneževski pevci. „On je, kakor stepni vihar napal deželo Rogdajevo! Kakor megla razprosti nad morjem, tako so Rosolanovi vojaki poplavili Rogdajevo zemljo in vse pokončali z mečem in ognjem. In sam Rosolan je kakor nebeški ogenj pal na Rogdaja in z močnim udarcem meča vzel mu življenje, slavo in bogastvo! . . . Slava groznemu, mogočnemu Rosolanu, — slava, slava, slava!“

To pesen posluša Rosolan, pa ga ne razveseljuje, ne napolnjuje mu srca s ponosom, ne zjasni mu mračnega čela . . . Srce mu teži težka skrb, sam sebe več ne spozna, sam sebi ne zaupa. Prvič čuti v srci svojem nekaj čudnega, ne razumljivega.

Rogdaj, sosedni knez in davni sovražnik je bil grozno razžalil Rosolana: Letošnje pomlad prišel je bil k njemu kot gost na igrišče, ali mu je pri tem uplenil jedino hčer mlado krasotico Zbignjevo in posmehujoč se njeni sramožljivosti in solzam, prodal jo v sužnjost tavriškim Grkom. Rosolan ga je zaradi tega sovražil iz vse duše, in zaklel se, da se maščuje in ga popolnoma uniči. Spati ni mogel, jed in pijača mu ni dišala, dokler ne priloži sovražniku poslednjega udarca . . .

„Mirno zaspim še le tedaj, kadar meč moj prodere srce sovražnikovo in se trikrat obrne v njem! Tedaj se nasitim in napijem s svojo vojsko, ko lobanjo Bogdajevo spremenim v čašo in jo napolnim do vrha s staro medico!“

In naposled je prišel zaželeni čas. Solnce se bliža zapadu. Kneževa vojska je zbrana, konji nepotrpežljivo grizejo uzde in s kopiti kopljejo zemljo, sluteč boj: — čas se približuje! Sam Rosolan je obkoljen z najstaršimi bogatirji, izbranimi iz vojske, šel na posvečeni hrib Peruna pod Dnjeprom, poklonil koleno pred podobo groznega boga groma in zmag, položil na tla ščit in meč, puščice in zlati kinč iz vratu in priklanjal se je s strašnim zaklinjanjem, da ne prizanese niti svojemu sovražniku, niti njegovi rodbini, niti njegovemu rodu, niti plemenu, da ne pusti nobenega njegovih bližnjikov in sorodnikov, niti semena ne.

„In sedaj on ni držal prisege,“ je mračno mislil grozni Rosolan. — Prelomil jo je in sam ne ve, kako se je to zgodilo.

Začel je premišljati in v spominu se mu je vse oživilo do najmanjše podrobnosti.

V temni gosti noči se je skrivaj po znanih stezah plazila Rosolanova vojska po stepnih stezah in jarkih k Rogdajevemu selu stoječemu pod holmom ob srebrni rečici. In ko je jedva napočilo jutro in so jele ugašati zvezde v bledo rudečej svetlobi jutranje zarje, napali so njegovi vojaki kakor besni volkovi sovražnike mirno speče v svojih kočah, od nobene strani ne pričakujoče napade.

Grozni vojni klici, stokanje ranjenih sovražnikov, zdihovanje žensk in jok dece, rožljanje orožja, topotanje kopit in rezgetanje, vse to se je za Rosolana zlivalo v divjo pesen zmagovitega maščevanja.

— Nikomur ne prizanašajte, vse pobite! kričal je on opijanjen od klanja, povsod je bil prvi, na čelu svojih vojakov, povsod si je delal z mečem široko, krvavo pot.

Prišel je ven tudi Rogdaj! S pestjo svojih ljudij se je pogumno bil proti napadajočim Rosolanovim vojakom, trobil je in skliceval svojo od strahu zbegano vojsko. Pa njegovi junaki padajo posamič pred močjo nasprotnikov in se več ne odzivljajo na njegov klicajoč rog! Vojaki nepričakovani napadeni poloblečeni in neoboroženi zastonj prosijo prizanašanja, meči in kopje Rosolanovih vojakov strašno kose. On sam je naposled prodrl skozi goste vrste svojih vojakov, sam je planil na Rogdaja, kateri je trepetal videč očeta osvetitelja in ni mogel odbiti smrtnega udarca, namenjenega njemu. Rosolan ga je podrl na tla s svojo težko palico, stopil mu na prsi in z jednim samim mahljejem svojega meča odsekal mu glavo.

Okoli Rogdaja pali so drug za drugim vsi njegovi vojaki. Pa Rosolanu še ni zadosti, duša mu še ni nasičena krvavega maščevanja za hčer.

— Nikomur ne prizanašajte, vse pobijte! Vsem smrt, smrt! kričal je in mahal z mečem proti Rogdajevi hiši — besen, strašen in neprizanesljiv.

Ko je prestopil prag, se je spodtaknil ob trupla, spolznilo mu je v krvi in videl je, da je tukaj že meč opravil svoje delo . . . In tu v oglu je zibel in v zibeli je ležalo dete — Rogdajev sin! Rosolan se je spominjal, dobro spominjal svoje prisege, in zamahnil je že z okrvavljenim mečem . . . Ali nakrat se je ustavil kakor okamenel. Otrok je proti svojemu morilcu stegal svoje slabe ročice in smehljal se v svoji zmagoviti nedolžnosti . . . Meč je padel iz rok Rosolanu. Strašna groza je prešinila njegovo srce, kri se mu je ustavila v žilah in tresel se po vsem životu . . . On hoče oditi od zibeli, hiti proč, pa neka nepremagljiva sila mu ne pusti proč in mu ne daje moči, da bi obrnil oči kam od zibeli . . . Pa dete se mu še vedno smehlja in steguje ročice . . . In Rosolan tega ni mogel izdržati, mogel ni prenesti te premogočne čarovnosti. Pozabil je vse prisege, vtaknil krvavi nož v nožnice, skrbno vzdignil otroka iz zibeli, zavil ga v svoj plašč in odšel iz Rogdajeve hiše.

— Trobite vojakom, da se zbero, zmagali smo. Dovolj je maščevanja in krvi.

Sel je konja, ne spustivši dete iz rok, in odjezdil je, ne da bi bil še kaj pogledal nazaj na goreče selo.

In sedaj je vračajoč se k svojemu domačemu ognjišču s slavo zmage in bogatim plenom ravnodušno poslušal pesni in mračno gledal v obraz detetu, ki je zaupljivo dremalo na njegovih kolenih. Popraševal se je:

— Kaj se je zgodilo z menoj? Zakaj nisem držal svoje prisege? Kaj je zadržavalo moj meč?

On sam sebi ne veruje, ne spozna samega sebe in muči ga želja, da bi razrešil nerazrešljivo zastavico.

Čez več dnij težkega premišljevanja in strahu pred maščevanjem groznega Peruna, se je Rosolan spomnil grškega trgovca, jednega iz prvih teh pogumnežev, kateri so se pred več leti upali iz grških, tavriških naselbin prodreti na sever . . . S peščico svojih pogumnih tovarišev se je peljal gori po Dnjepru, od Ološja do pragov, na svoji lahki ladiji, ognil se je pragov po suhem. Blago in ladijo so prenesli. Tako se je pogumno javil v tabor Rosolana ko se je ravno ta napravljal na boj proti razbojniškim stepnim kočevnikom.

Umen Grk je vse očaral s svojim medenim jezikom, ugodno je spečal svoje zamorsko blago, zamenjal je za kože lisic, kun in bobrov, katerih je tedaj bilo toliko ob Dnjepru potem je pa odpravljajoč se domov, rekel.

— Če bodem živ, povrnem se še jedenkrat k tebi prihodnjo pomlad . . . Če bodem živ, ne vem . . . Mnogo zmešnjav je sedaj pri nas; mnogo je razdorov in razporov . . .

— Zakaj so pri vas razdori in razpori? vprašal je Rosolan.

— Zakaj? rekel je Grk, gledajoč v oči slovanskega kneza.

— Težko je to tebi pojasniti . . . Ti bi me ne razzmel . . .

— Mari misliš, da sem neumneji od tebe? rekel je Rosolan in zgubančil obrvi.

— Ne, ne to! Pa vi Slovani ste zadovoljni s svojimi Bogovi . . . Vi stavite njih malike na visocih hribih, prinašate jim žrtve in verujete, da vas podpirajo in vam pomagajo. Mi smo pa prenehali verovati svojim bogovom in smo se odrekli od njih.

— Zakaj? Kaj vam niso storili prav vaši bogovi?

— Nič! Ostali so taki, kakor so bili . . . Imajo obširne bogate hrame, duhovnike, žrtve, vrše se jim na čast igre in veselice . . . Mnogi še vanje verujejo. Drugi so pa spoznali, da se je daleč tam na vzhodu na meji mogočne rimske države rodil nov Bog, kateri jedini vlada ves svet. On je jedini vsemogoč — in naši bogovi so proti njemu brez moči in pravi nič! . . .

— No, kaj je potem? mu je posegel v besedo nepotrpežljivo Rosolan.

— Od tod so pa zmešnjave in razpori, da preliva se tudi mnogo krvi . . . Ti, kateri verujejo v stare bogove, preganjajo tiste, ki veruje v novega Boga . . . In tako bodem morda tudi jaz trpel z drugimi.

— Čemu trpel? Mari vi nimate mečev? Bijte se s protivniki — in vaš novi Bog bode vam pomagal, če je res vsemogoč.

— Ne, naš novi Bog nam ne ukazuje prelivati krvi . . . Mi smo pripravljeni umreti zanj, ali ubijali ne bodemo nikogar.

Potem se je pa poslovil Grk in odpravil se v svojo domovino.

II.

To se spomnivši, se je globoko zamislil Rosolan. „Novi Bog“ — bolj mogočen kakor vsi grški bogovi, ali pri tem pa še Bog miru in sprave, sovražeč vojno in prelivanje krvi in ta Bog ni šel iz spomina slovanskega kneza.

„Ko bi ga jaz mogel videti . . . spoznati Ga, mislil je Rosolan — On bi me morda rešil maščevanja Perunovega!“

Mislil je, mislil in zaspal . . . In sanjale so se mu divne, prerokovalne sanje!

Videl je Rosolan sebe v puščavi, razbeljeni, suhi, požgani od palečih žarkov solnca, katero se kot rudeča kroglja bliža zapadu sredi svetle megle . . . Strašno mučen od zgoče, neugasljive žeje ležal je v razbeljenem pesku poleg svojega palega izdihajočega konja. Popolnoma onemogel ganiti z nobenim členom, z grozo je videl nad seboj krožiti ropne jastrebe, kričeče in pripravljajoče se, da padejo nanj.

Nakrat se je v daljavi zaslišalo peketanje kopit in rezgetanje konj in nekaki jezdeci v svetlih bogatih oblekah iz grške tkanine, z bogatimi zlatimi koraldami okrog vratu in z venci na glavi so se ustavili pri Rosolanu. Blesteče spremstvo na bistrih konjih je spremljalo te velikaši in nesl bogate darove.

— Pojdi z nami, rekli so Rosolanu in pomagali mu vstati.

— Ne morem! odgovoril je on, umiram žeje.

— Pojdi z nami poklonit se novemu Bogu, kateri se je rodil na svet. On pogasi tvojo žejo in te reši smrti.

In ko je Rosolan zaslišal o novem Bogu se je obodril, zbral svoje poslednje moči, in s trudom spravil se na konja in stopal z mogočneži z zlatimi koraldami na vratu in zlatimi venci na glavi.

In sedaj je solnce zašlo in noč, gorka južna noč se je razprostrla po zemlji; a potniki so vedno jahali dalje, ravnajoč svojo pot po zvezdah in poprašujoč pastirje pasoče po puščavi, kje se je rodil novi Bog.

Rosolan se je čudil tem vprašanjem. Pričakoval je, da pridejo v veliko mesto, na bogat dvor ali hram, o kakoršnih mu je pripovedoval Grk . . . A prišli so k gori in pastirji so jim pokazali jamo.

— Tam se je rodil! Tukaj v oni jami, v katero gonimo čedo po dnevu . . . Tam ga bodete videli.

In res so ga v jami, katero so pa kazali pastirji, Rosolan in njegovi tovariši našli Dete, povito v proste plenice in ležeče v jaslih, katere so mu služile za zibelko. Velik sijaj je obdajal glavo tega božjega Deteta in veseli obraz Njegove Matere, katera ni obrnila oči od Njega in se smehljala z blaženim, nepozemeljskim smehljanjem.

Mogočni velikaši pali so na obraz pred božjim detetom, položili k jaslim bogate dari in polivali najfinejše dišave.

In nakrat zaslišalo se je lepo petje, katero se je razlegalo proti nebu in vsi so videli nad jamo, v oblakih množico svetlih krilatih mladeničev, ki so si veselo popevali hvalo novemu ravno kar se porodivšemu Bogu . . .

Tedaj se tudi Rosolan ni mogel izdržati, pal je na kolena in poklonil se božjemu Detetu.

— To je vir — napij se hladne vode, ugasi žgočo žejo! rekel je nežen glas prav nad Rosolanovim ušesom.

In on je res pri svojih nogah zagledal vir, in pritisnil je k njemu žejne, razpaljene usta in probudil se je.

(Dalje prihodnjič.)

Poučni in zabavni drobiž.

Šole za časnikarje. Nekateri angleški listi so sprožili misel, da bi se osnovale posebne šole za časnikarje. Posebno pariški dopisnik „Timesa“ to že dolgo priporoča. Kakor se govori, otvori se v kratkem taka šola v Londonu.

Krasnova ekspedicija, ki je 1890. leta bila šla na Kavkaz, je nabralo nad 3000 rastlin. Zasledila je neko posebno vrsto hrasta in še več druzih manj znanih dreves. Planinskih cvetlic je na Kavkazu malo, pač pa dosti različnih trav. Gozdi segajo na Kavkazu jako visoko, skoro do meje večnega snega. Ljudje so v višjih selih rumenolasi, v nižjih pa črnolasi.

Najvišji mehikanski ognjenik je po najnovejših merjenjih Orizaba in meri 18.205 čevljev. Ta ognjenik je tudi najvišja gora v Severni Ameriki, kajti Elijska gora je le 18.033 čevljev visoka. Ognjenik Popocatepetal v Mehiki je pa 17.523, Iztaccihuatl 16.900 in Nevado de Tuluca 14 954 čevljev.

Najstarši herbarij je v muzeji v Kajiri. Nekatere teh rastlin so že posušene pred 5000 in so bile dejane z mrliči v grobe. Ko so jeli prekopavati egiptske grobe, našli so te rastline čudovito dobro ohranjene in so jih omečili v gorki vodi in potem priredili za omenjeni herbarij.

Velik potres lanskega leta v Japanu je bil najhujši 15 milj od Tokia v mestu Gifu in Nagova. Na površini 9200 angleških kvadratnih milj je ta potres, ki je bil 28. oktobra, podrl vsa poslopja. Potres se je za prvim potresom ponavljal 12 dnij. V vsem je pri tem potresu 10.000 ljudij zgubilo življenje in 50 milijonov škode na posestvih. Tako hudi potresi so jako redki v zgodovini.

Novice.

Dopisi.

Iz Poljan. Leta 1891. popravljala se je tukajšna farna cerkev. Kdor jo je videl, spoznal je potrebo poprave, ker je imela čez obok od vrha do tal razpoko, da bi bil marsikje lahko potisnil pest vanjo. V ta namen bil je 4. aprila sklican političen ogled, h kateremu so prišli c. kr. okrajni komisar, ces. kr. inženir, ki je načrt napravil, zidarski izvedenec in mnogo faranov. Potreba poprave se je morala priznati. Vendar je nastal tak nepričakovan upor, obstoječ večinoma iz občinskih odbornikov, da se zapisnik obravnave ni mogel pravilno skleniti, ker se nihče občinskih mož ni hotel podpisati. Kričali so ti uporniki: Mi priznamo potrebo poprave, a smo zoper načrt, inženir nič ne ve, mi bomo po svoje popravljali, i t. d. Ker je sl. c. kr. okrajno glavarstvo popravljanje vkljub protestu, ki so ga uporniki vložili, zapovedalo, bil je 11. junija nov ogled, katerega izid je bil enak prvemu, a delo se je nadaljevalo in srečno dokončalo. Preračunjeni stroški so se vsled druge obravnave povišali od štirih na pet tisoč gold., k čemur so farani pripomogli le s tlako v vrednosti tisoč goldinarjev. Nihče se ni pritožil zoper predrago popravo.

Ti dve obravnavi pa ste tudi mirne občane tako razdražili, da so že takrat sklenili občinski odbor, ki je bil jako čudno sestavljen, tako, da je ena davkarska občina zapovedovala trem drugim, pri prihodnjih volitvah razpršiti. To se je tudi zgodilo 14. dec. 1892. leta. Izbrali so se pravično odborniki po vsej občini in tudi poprejšnja davkarska občina, ki je gospodovala in imela 9 odbornikov, ima sedaj 2 odbornika, a ne več večine. A s tem vnel se je ogenj. Ta pravična volitev, katero je vodil poprejšni odbor, ne da jim miru Prvo, kar so storili, poročili so Slovencu: Vrli poljanski občinski odbor je bil pri zadnjih volitvah poražen, največ zaradi udanostne izjave, katero je poslal prevzv. knezoškofu; kar je pa še posebno, je k temu pripomogla poljanska duhovščina i. t d. Poljanska duhovnika sta poslala popravek Slovencu, da je vse to laž, ker je bil poraz sklenjen že davno pred sl. katoliškim shodom in se ob času volitve niti omenila ni izjava udanosti, ker se vsaj zdaj ne najde faran, ki bi bil nepokoren Višjemu pastirju in torej potreben udanostne izjave.

„Slovenec“ — seveda katolišk — popravka noče prinesti, ker ima pravico vse po svoje zavijati in sebi nepovoljne — če tudi duhovnike blatiti. Le tako naprej! Vsaj bote s tem vse nasprotno dosegli, kar nameravate. Duhovnika vživata vkljub vašemu prizadevanju skoro, da splošno zaupanje, za kar je mnogo dokazov, največji ta, da sama s svojim obnašanjem ne smatrata nobenega farana za nasprotnika. Vse to poročanje je popolnoma resnično, ki se na zahtevanje more tudi s pričami dokazati

Mej vsemi stanovi bi pa to zadevo privoščil v premišljevanje posebno duhovnikom, zlasti še nečuvano izjavo „Slovenca“ v prvi številki letošnjega Slovenca na prvi strani, ki slove doslovno: „Kdor tedaj želi mirnega življenja in kdor se takoj strese, če se kdo njegovi osebi malo prenerahlo približa, takega svarimo z vso odločnostjo, naj se ne druži z nami.“ Oznanovalci miru, želeči si mirnega življenja, je li treba še močnejšega poziva? Upati je, da večina duhovnikoz si v resnici želi miru Kdor pa ne, naj služi prepiru, katerega oče je s . . . . .

Iz Mengša se nam piše z dne 11. t. m. Iz naše fare gre vsako leto mnogo deklet na tuje slamnike šivat. Pošiljajo jih slamnikarji v daljna mesta, celo v Bukarešt na Rumunskem, kjer imajo svoje tovarne. Posebno velike jih preseli g. Ladstätter iz Domžal. Danes je pa odšlo 7 deklet iz mengeške tovarne g. Melitzerja Te pojdejo v Gradec, na Dunaj in v Brno, kjer ostanejo pol leta. Imele bodo za šivanje na mesec po 15 gld. plače, zraven pa prosto stanovanje, hrano in perilo ter prosto vožnjo tje in nazaj Tudi zadnja dva meseca so že dobivale po 10 gld. nagrade, čeravno niso šivale v tovarni. Prislužile si bodo tedaj lahko nekaj novcev. Naglašam pa, da slovenska dekleta zato naši tovarnarji radi pošiljajo na tuje, ker s pridnostjo in poštenostjo prekosé dekleta vseh drugih narodov. To je za nas ponos in za našo okolico pojedni strani gmotni dobiček. Vendar nam pa pri tem dve reči nista všeč Ker večjidel boljša dekleta gredo iz fare, nam spomladi primanjkuje pridnih delavk za poljska dela. In tudi tem dekletom, ki se povrnejo domov meseca julija, nič kaj ne more dišati delo pod pekočim solncem, ker so se med hladnim zidovjem pomehkužile in, rekel bi, pogospódile. To je nadloga za kmete. Veliko bi bilo pa tudi po drugi strani bolje, ako bi domačini ustanovili slamnikarske tovarne v naši fari, namesto da jih delajo nemški Tirolci. Ko bi si naši ljudje bolj drug drugemu privoščili in imeli malo več podjetnega duha, šivalo bi se lepo doma in z lepim dobičkom bi se odpošiljali s kamniško železnico na Dunaj, v Brno in Bukarešt itd. naši slamniki namesto deklet. In tako bi bilo prav, kajti suhi slamniki se lože in bolj varno „zapokajo,“ kakor mlada dekleta.

— **Najvišje darilo.** Presvetli cesar je občini Dolenjavas v pol. okraju novomeškem daroval za pogorelce 300 gld. iz svoje zasebne blagajnice.

— **Velika pratika.** Včerajšnji „Slovenec“ spodtika se nad „Veliko Pratiko“, katera izhaja v Blaznikovi zalogi, češ, da je liberalna, ker v „Pogovoru pod lipo“ ne omenja katoliškega shoda. Kakor smo poizvedeli, „Pratiki“ pač ni bilo moč poročati o shodu, ker se je tiskala že mesec pred katoliškim shodom. To je pač jedini pravi uzrok, da se ta shod ni omenil, ne pa njena liberalnost. Upamo, da bode „Slovenec“ toliko resnicoljuben, da tudi to stvar pojasni svojim čitateljem.

— **Osobne vesti.** Okr. živinozdravnik g. Alfred Folakowsky premeščen je iz Kranja v Kočevje. — Začasnim okr. živinozdravnikom v Litiji imenovan je ondotni dež. živinozdravnik g. Hugon Turk, začasnim okr. živinozdravnikom v Kranji pa g. Ant. Korošec. — G. dr. Fr. Heinz, c. kr. okrajni komisar, prideljen dež. šolskemu svetu, imenovan je koncipistom v ministerstvu za pouk in bogočastje. — Gosp. dr. P. Varda, zdravnik na Krškem, imenovan je za ondotnega okrožnega zdravnika.

— **Gledališki vlak** v Ljubljano prirede rodoljubje iz Spodnjega Štajarskega v nedeljo dne 22. t. m. V gledališću predstavljala se bode spevoigra: „Teharski plemiči.“

— **Narodnost v nevarnosti.** „Tržaški podružnici šolske družbe „Lega nazionale“ so se v zadnjem letu člani potrojili, tako da jih šteje sedaj 5060. Dohodkov je imela samo ta podružnica italijanske „lige“ v preteklem letu 22.668 gld. in porabila je 18.700 gld. za šole zunaj Trsta, kjer je italijanska narodnost v nevarnosti.“ To poročilo, ki se čita v nemških listih, bode vendar znabiti g. dr. Pavlici in naši „ligi“ odprlo oči, da bodo izprevideli, kam so zabredli s svojimi napadi na delujoče člane pri družbi sv. Cirila in Metoda. Vsaj jedenkrat premislite, čegava narodnost je res v nevarnosti!

— **Redka nesreča v rodovini.** Na sv. treh kraljev dan umrl je po dolgotrajni bolezni v Stariloki pri Škofji Loki ondotni posestnik in veletržec z lesom g. Jož Dolenc (vulgo Jošk). Precej drugi dan, ko ga še pokopali niso, umrla pa je še njegova soproga Jerica. Na prezgodnjem grobu svojih starišev žalujejo trije sinovi in ena hči.

— **Umrl je** v Sodražici dne 8. t. m. ondotni posestnik, in načelnik krajnemu šolskemu svetu g. Ivan Šega v 66. letu svoje dobe. N. v m. p.

— **Novo hranilno in posojilno društvo** snujejo v Škofji Loki.

— **Železniški vlak povozil** je pri Brezovici neko gluho beračico.

— **Ustrelil se je** na sv. Treh Kraljev zvečer doma v postelji c. kr. računski praktikant pri dež. vladi v Ljubljani, Fidelis Jagodic. Zadnje leta bil je Jagodic toli lahkomišljenega življenja, da se je sploh sodilo, da ni pri zdravem umu.

— **Zmrznjenega našli** so v nedeljo zvečer v Dravljah ondotnega posestnika in kolarja Antona Pirca. Vračal se je nekoliko vinjen z Dobrove domu, a ostal prav blizu svojega doma v snegu in zmrznil. Nesrečnež bil je na glasu kot izdelovatelj ličnih samostojnih mlekarskih vozičkov in koleseljnov.

— **Na tukajšnji gimnaziji** imeli bodo z drugim semestrom tri popoldneva prosta, namreč: torek, četrtek in soboto.

— **Umrl je** minoli teden č. g. Martin Tomec župnik v Suhoru pri Metliki v 64. letu svoje dobe. R. I. P.

— **V smrt na vislice** obsodili so pri celovškem sodišču 27letno Ap. Kriegl, ker je zastrupila svojega moža, s katerim je bila omožena še-le nekoliko mesecev.

— **Občinske volitve.** V Toplicah so bili izvoljeni: županom Jožef Šušteršič, trgovec in posestnik v Toplicah, svetovalci pa: Franc Kulavic, posestnik v Gor. Šicah; Anton Sterniša, posestnik v Toplicah; Jožef Klinc, posestnik v Gor. Polju; Jožef Novina, posestnik Podturnom in Matija Klopčar iz Uršnih Sel. — V Šentpetru pri Novem Mestu so bili izvoljeni: za župana Janez Rifelj, mlinar na Lešnici; svetovalci pa so: Franc Bojanec, Franc Florijančič, obadva iz Šentpetra; Janez Seljak iz Grič in Jožef Bevec iz Kija. — V Št. Petru na Krasu voljen je županom gosp. Fr. Križaj veletržec in posestnik parne žage, svetovalci pa gg. Jos. Povh, Fr. Geržina, Jan. Smerdel, Peter Zele, Andr. Rebec in Fr. Šabec. — V Motniku voljen je županom posestnik g. Gašpar Sajovic, svetovalcema pa gg: Fr. Kugaj in K. Grabnar. — Na Trati nad Škofjo Loko voljen je županom g. Gregor Jezeršek iz Gor. Vasi, svetovalcem pa gg.: Andr. Šraj, Martin Brence iz Gor. Vasi, J. Šinkovec in J. Jenko iz Todraža. — Na Brezovici pri Ljubljani izvoljen je zopet županom g. Matija Remškar, svetovalcem pa gg.: Jan Kogej, nadučitelj na Brezovici; Andr. Vidmar posestnik na Plešivici; Jan. Zdešar posestnik v Vnanji Gorici in Jak. Šojer, posestnik v Notranji Gorici.

— **Narodna zmaga.** V Trbovljah, kjer so zadnje leta gospodarili nemškutarji, zmagali so pri poslednjih občinskih volitvah Slovenci. Županom izvoljen je vrl narodnjak g. Ferdinand Roš, veleposestnik. Slava vrlim Trbovljčanov!

— **Umrl je** minolo soboto na Dunaji dvorni svetovalec dr. Jož. Stefan, podpredsednik cesarske akademije znanosti, v 58. letu svoje dobe. Ranjki rodom Slovenec iz Št. Petra pri Celovci, sodeloval je v svoji mladosti pri Janežičevem „Glasniku.“ Kot vseučiliščni profesor za matematiko in fiziko izdal je veliko natoroznanskih del, vsled katerih je zaslovel na znanstvenem polju. B. m. sp.

— **Pravila slovenskega planinskega društva v Ljubljani** je c. kr. ministerstvo notranjih rečij potrdilo.

— **Nesreča.** Nad Moščenikom pri Savi ob južni železnici pehali so te dni smreke. Pri tej priliki je ena smreka tako nesrečno zadela Josipa Lovšeta, da ni upati, da bi okreval.

— **Dva nova živinska semnja** dovolila je deželna vlada Šmartinu pri Litiji in sicer prvega na dan 14. februvarija, drugega pa na dan 8. septembra vsacega leta.

— **Na tukajšnji podkovski šoli** vršile so se dne 27. in 28. decembra p. l. običajne skušnje pred izpraševalno komisijo, kateri načeloval je vodja dr. vit. Bleiweis Trsteniški, izpraševalca bila sta c. k. okrajni živinozdravnik Folakowsky in učitelj E. Šlegel. Kovačev brez šole bilo je 19, prišlo je 14 kovačev prvikrat k skušnji, 5 ponavljalo je skušnjo, 16 kovačev prestalo je skušnjo sè zadostnim vspehom, 3 so propropadli, od teh zamore eden ponavljati skušnjo čez eno leto, dva pa morata obiskati podkovsko šolo, ker sta že drugič propadla. Vsi bili so Slovenci in sicer 14 Kranjcev, 5 Štajarcev, od njih posluje eden v Pulji, drugi na Koroškem. Vsi učenci podkovske šole so bili dobro izvežbani v podkovstvu in mesogledstvu, bili so 4 Kranjci, 1 Štajarski Slovenec, le zadnji šolal se je na lastne stroške, drugi imeli so podpore. Po vspehu uvrsteni so tako-le: 1.) Trefalt Janez iz Montpreisa, okraj Celje, prav dobro. 2.) Rupnik Fran iz Črnegavrha, prav dobro. 3.) Oblak Jožef iz Ljubljane, dobro. 4.) Pivk Gašpar iz Zaplane, dobro. 5.) Javbi Anton iz Doba, dobro. Konečno delal je skušnjo iz mesogledstva kovač Janez Sterlé iz Kota, izšolal se je za kovača na tukajšnji šoli leta 1890.

— **Občinski svet ljubljanski** je v svoji zadnji seji sklenil prevredbo občinskih uradov, po kateri se ustanove pri mestni občini ljubljanski sledeči uradi: 1. Konceptno osobje. 2. Redarstveni in zglasilni urad. 3. Zdravstveni urad. 4. Stavbinski urad. 5. Mestno knjigovodstvo. 6. Mestna blagajnica. 7. Pomočni uradi. Uradniki pri teh uradih razdeljeni bodo glede plače v 6 činovnih razredov po tri stopinje in sicer: I. čin: 2000, 2200 in 2400 gld., aktivitetna priklada 400 gld.; II. čin: 1500, 1650 in 1800 gld., aktivitetna priklada

300 gld.; III. čin: 1200, 1300 in 1400 gld., aktivitetna priklada 240 gld.; IV. čin: 1000, 1075 in 1150 gld., aktivitetna priklada 200 gld.; V. čin: 800, 875 in 950 gld., aktivitetna priklada 160 gld.; VI. čin: 600, 675 in 750 gld., aktivitetna priklada 120 gld. Služb ustanovi se pri omenjenih uradih z ozirom na dokazano potrebo sledeče število, in sicer: a) Koncepno osobje: 1. I. magistratni svètnik v I. činovnem razredu. 2. II. magistratni svètnik v II. činovnem razredu. 3. Magistratni tajnik v III. činovnem razredu. 4. I. mestni komisar v III. činovnem razredu. 5. Konceptni pristav v IV. činovnem razredu. 6. II. mestni komisar v IV. činovnem razredu. 8. Konceptni praktikant z adjutumom letnih 600 gld. b) Redarstveni in zglasilni urad: 1. Policijski komisar v III. činovnem razredu. 2. Oficijal s prejemniki IV. činovnega razreda. 3. Oficijal s prejemki V. činovnega razreda. c) Zdravstveni urad: 1. Mestni fizik v II. činovnem razredu. 2. Policijski zdravnik v IV. činovnem razredu. 3. Mestni zdravnik v V. činovnem razredu. 4. Mestni živinozdravnik v VI. činovnem razredu. d) Stavbinski urad: 1. Mestni višji inženir v II. činovnem razredu. 2. Mestni inženir III. činovnem razredu. 3. Stavbeni asistent v V. činovnem razredu. e) Mestno knjigovodstvo: 1. Mestni knjigovodja v II. činovnem razredu. 2. Mestni knjigovodni revident v IV. činovnem razredu. 3. Mestni knjigovodni oficijal v V. činovnem razredu. 4. Mestni knjigovodni asistent v VI. činovnem razredu. f) Mestna blagajnica: 1. Mestni blagajnik v III. činovnem razredu. 2. Blagajnični kontrolor v IV. činovnem razredu. 3. Blagajnični asistenst v VI. činovnem razredu. 4. Blagajnični praktikant z adjutumom letnih 480 gld. g) Pomočni uradi: 1. Oficijal s prejemki IV. činovnega razreda. 2. Oficijal s prejemki V. činovnega razreda. 3. Dva kancelista s prejemki VI. činovnega razreda. 4. Praktikant z adjutumom letnih 480 gld. Ta prevredba občinskih uradov pride v moč dne 1. julija 1893. leta.

— **Bolezni.** V kranjskem okraji razsajajo tako močno ošpiče, kakor že dolgo ne tako. V občinah Stražiše, Šenčur in Cerklje zbolelo je do zdaj že 436 otrok in 1 moški. Od teh jih je 124 ozdravelo, 14 umrlo, 299 pa leži še bolnih. — V Ojstremvrhu pri Selcah nad Škofjo Loko pojavila se je davica. Dozdaj zbolelo je 6 otrok, od katerih sta 2 ozdravela, 4 pa umrli. — Tudi po nekaterih vaseh medvodske občine se širi davica. Zbolelo je že 6 otrok in 15letno dekle. Dekle in eden otrok sta umrla. — Da po deželi ljudje močno bolehajo, pozna se tudi v tukajšnji deželni bolnici. Ista je tako prenapolnjena, da morajo zaradi pomankanja postelj novodošlim bolnikom že na tla postiljati.

— **Novo pevsko društvo** snuje se v Trbovljah. Ta korak narodnega napredka pozdravil bo gotovo najsrčneje vsak rodoljub.

— **K narodni ednakopravnosti.** Ministerstvo je na pritožbo občinskega sveta v Podgradu v Istri, kateremu so c. kr. oblastnije pošiljale nemške dopise, zaukazalo, da se mora dopisovati v slovanskem jeziku, ker nemški jezik v Istri ni deželni jezik. Občinski svet je v svoji zadnji seji z navdušenim zadovoljstvom vzel to vest na znanje.

— **Novi slovenski listi.** Z novim letom pričeli so izhajati štirje novi slovenski listi in sicer: „Novičar“, kot priloga tržaške Edinosti, „Primorec“, kot priloga goriške Soče, „Slovenski kmetovalec“, kot priloga celjske Domovine in „Primorski list“, ki bo kot samostojen list izhajal v Trstu.

Listnica vredništva.

Gosp. I. G. na Brezjah. Za pretečeno leto imate samo 1 gld. še poravnati.

od. štev. 23897.

Razpis službe vratarja pri mestni klavnici.

Pri mestni klavnici popolniti je začasno službo

vratarja

z letno plačo 300 gld., prostim stanovanjem in službinsko obleko.

Kdor bode prosil za to službo dokaži, da ni star nad 35 let, da je trdnega zdravja in glede vedenja na dobrem glasu, razun tega pa da zna dobro pisati in računati. (15—1)

Tako opremljene prošnje je vlagati

do 31. januvarija 1893.

pri podpisanem magistratu.

Magistrat deželnega stolnega mesta Ljubljane
dné 10. januvarija 1892.

Neogibno potrebno je za vsako družino
Kathreiner-jeva
Kneipp-ova sladna kava
z okusom prave kave.

Ta kava daje to prednost, da se lahko popusti tako škodljiva prava zrnata ali pa z raznimi cikorijami zmešana kava in se iz te kave naredi **okusna** ter **zdrava** in **redilna** pijača. — **Nedosegljiva je kot dodatek k pravi kavi.** (14—4)

Visoko priporočana za ženske, otroke in bolnike.

Ponaredeb se naj varuje.

Dobo se povsod. ½ kile 25 kr.

Marijaceljske kapljice za želodec,

izgotovljene v lekarni k „angelu varhu“

C. BRADY-a v Kromerižu (Moravsko)

so staro, zanesljivo in znano zdravilo ter so budilno in krepilno sredstvo za želodec in prebavilna dela. (13—9)

Samo prave so z zraven stoječo varstveno znamko in podpisom.

Cena: 1 steklenice 40 kr.
dvojne steklenice 70 kr.

Vsebina je naznanjena.

Marijaceljske kapljice

za želodec prodajajo se prave: **v Ljubljani:** lek. Piccoli in lek. Svoboda; **v Postojni:** lek. Fr. Beccarich; **v Škofji Loki:** lek. Karl Fabiani; **v Radovljici:** lek. Alex. Roblek; **v Novemmestu:** lek. Dom Rizzoli in lek. Bergmann; **v Kamniku:** lek. J. Močnik; **v Črnomlju:** lek. J. Blažek.

Odgovorni urednik: Gustav Pirc. — Tisk in založba: J. Blasnikovi nasledniki.